

זקן-היהודים ומועצת הזקנים

זקן-היהודים ומועצת הזקנים התמנו ע"י הגרמנים לנהל את הגטו. על זקן-היהודים היה להתייצב בפני המפקד הגרמני מדי יום, למסור לו מצבה יומית של תושבי הגטו ולקבל ממנו הוראות, שאותן העביר לתושבים באמצעות 'פקודות יום' ו'הודעות של המינהל העצמי היהודי'. הוא היה אחראי באופן אישי על ביצוען בזמן המיועד.

שלושת זקני-היהודים היו שליחי ציבור נאמנים, רבי ניסיון במגעים שוטפים עם הגרמנים ובהתמודדות עם גזרותיהם. למרות שלכל אחד מהם הייתה אפשרות למלט את עצמו ואת משפחתו, הם החליטו להישאר בגטו ולחלוק את גורלם עם הציבור.

הרציונל שהדריך את **יעקב אדלשטיין** ואת שני חבריו להנהגה **פאול אפשטיין** ו**בנימין מורמלשטיין** בעיצוב דמות הגטו, היה להציל כמה שיותר נפשות באמצעות עבודה. הגטו בראשותם נוהל כחברה שיתופית, שנותרה חיונית כל זמן קיומו. הם ניסו להיאבק בגזרות ועמדו בפני הדילמה הנוראה של ארגון המשלוחים למזרח. מבלי שידעו על "הפתרון הסופי", חילחלה אצל שלושתם ההבנה שהגרמנים נחושים בדעתם להכחיד את העם היהודי.

מועצת הזקנים שימשה כגוף מייעץ, שייצג את רוב הזרמים ביהדות הפרוטקטוראט: הציונים, הצ'כים-יהודים, היהודים הלאומיים והקומוניסטים. שיתוף מועצת הזקנים בהכרעות המוסריות הקשורות בגירושים ובחלוקת מזון דיפרנציאלית – יותר לילדים, לבני נוער ולעובדים עבודה פיזית קשה ופחות לזקנים - הקלה על זקני-היהודים לשאת באחריות.

כנגד כל הסיכויים, גילו ההנהגה היהודית והציבור תושייה והשקיעו מאמצים בקיום מסגרת של "חיים נורמאליים" בטרזיינשטאט עד השחרור.



יעקב אדלשטיין (1903-1944)

זקן-היהודים הראשון של הגטו (דצמבר 1941 – ינואר 1943) יליד גליציה, מ-1915 במוראביה, צ'כוסלובקיה. שורשיו במורשת היהודית, בסוציאליזם ובציונות.

מ-1933 עמד בראש המשרד הא"י בפראג. ב-15 במארס 1939, ביום הפלישה הנאצית לפראג קרא להנהגה הציונית לעמוד בראש היהדות. קישר בין הציבור היהודי לגסטאפו וטיפל בהגירה היהודית. ב-מאי 1939 ביקר בא"י בחיפוש מוצא ליהודי הפרוטקטוראט.

בדצמבר 1941 נשלח מפראג לטרזיינשטאט ומונה כזקן-היהודים הראשון של הגטו. בנובמבר 1943 נאסר באשמת סיוע לבריחת 55 יהודים מהגטו. בדצמבר 1943 גורש לאושוויץ. לאחר שישה חודשים בצינוק נורה למוות ב-20 ביוני 1944 יחד בני משפחתו.



ד"ר פאול אפשטיין (1902-1944)

זקן- היהודים השני של הגטו (ינואר 1943 – ספטמבר 1944) יליד גרמניה, סוציולוג, ציוני.

ב-1933 נבחר ל"נציגות הארצית של יהודי גרמניה" וב-1939 להנהלת "ההתאחדות הארצית של יהודי גרמניה" כראש אגף ההגירה ואח"כ כמנהל הכללי. קישר בין "ההתאחדות" והגסטאפו, סייע להגירה היהודית וטיפל מעשית ב"הסכם ההעברה" כדי לסייע לעלייה לא"י. עקב פעילותו ישב כמה חדשים בכלא הגסטאפו.

בינואר 1943 גורש מברלין לטרזיינשטאט ונתמנה כזקן-היהודים השני של הגטו. בספטמבר 1944 נשלח ל"מבצר הקטן" שליד הגטו ונורה שם למוות. אשתו גורשה אל מותה באושוויץ.



הרב ד"ר בנימין מורמלשטיין (1899-1905)

זקן היהודים השלישי בגטו (ספטמבר 1944 – מאי 1945)
יליד גליציה, מ-1923 בווינה, אוסטריה. רב, חוקר היהדות וציוני.
ביוני 1938 נתמנה לראש מחלקת ההגירה היהודית בקהילה היהודית בווינה עד
1940.
ד"ר לוונהרץ, ראש קהילת וינה ומורמלשטיין קישרו בין הקהילה היהודית
לגסטאפו.
בינואר 1943 גורש לטרזיינשטאט ונתמנה כסגן שני לזקן-היהודים של הגטו.
בספטמבר 1943 נעשה לזקן-היהודים השלישי של הגטו עד להתפטרותו, ערב
השחרור.
אשתו ובנו שוחררו בטרזיינשטאט.